

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1600 ΕΩΣ ΤΟΝ 20^ο ΑΙΩΝΑ

Ενότητα 06: Η όπερα στην Ιταλία τον 19^ο αιώνα (μέρος γ'):
Giuseppe Verdi.

Μενέλαος Χριστόπουλος
Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

Σκοποί ενότητας

Βασικός σκοπός της 6^{ης} ενότητας είναι να έρθουν οι φοιτητές σε επαφή με το ρεύμα του ρομαντισμού και να μάθουν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του σε μουσικά θεατρικά έργα της εποχής. Επίσης, οι φοιτητές θα γνωρίσουν την ιταλική όπερα του 19^{ου} αιώνα μέσα από το έργο του Giuseppe Verdi.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Τα πρώτα δείγματα του ρομαντισμού στην όπερα:
 - Gaetano Donizetti: *Lucia di Lamermoor* (βίντεο).
 - Vincenzo Bellini: *I Puritani* (βίντεο).
2. Η όπερα στην Ιταλία τον 19^ο αιώνα: Giuseppe Verdi.
3. Αντιπροσωπευτικοί συνθέτες της ιταλικής όπερας του 19^{ου} αιώνα: Amilcare Ponchielli, Pietro Mascagni, Alfredo Catalani, Ruggero Leoncavallo.

Περιγραφή του μαθήματος

Στην έκτη ενότητα επιδιώκεται η γνωριμία των φοιτητών με το ρεύμα του ρομαντισμού μέσα από δυο χαρακτηριστικά έργα: *Lucia di Lamermoor* του Gaetano Donizetti και *I Puritani* του Vincenzo Bellini. Στη συνέχεια του μαθήματος θα παρουσιαστεί η ζωή και το έργο του αντιπροσωπευτικότερου συνθέτη της εποχής, του Giuseppe Verdi. Το μάθημα θα ολοκληρωθεί με μια σύντομη αναφορά σε τρεις ακόμα σημαντικούς συνθέτες της εποχής: Amilcare Ponchielli, Pietro Mascagni, Alfredo Catalani, Ruggero Leoncavallo.

**Η ΟΠΕΡΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ
19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ**

**Gaetano Donizetti: *Lucia di Lamermoor*
(βίντεο)**

Σχέδιο για τη σκηνογραφία της όπερας *Lucia di Lamermoor* από παράσταση του 1844

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Donizettiluciabuehnenbildbagnara_hi.jpg

Η ΟΠΕΡΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ
19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ

Vincenzo Bellini: *I Puritani*
(βίντεο)

**Η ΟΠΕΡΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ
19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ**

Giuseppe Verdi

Giuseppe Verdi (1813-1901)

- Κυριαρχεί στη ευρωπαϊκή μουσική σκηνή κατά το 2^ο μισό του 19^{ου} αιώνα και αποτελεί (μαζί με τον Wagner) το σημαντικότερο όνομα στην ιστορία της όπερας την εποχή αυτή.
- Ξεκίνησε γράφοντας μουσική για τη μπάντα του χωριού του και οι συμπατριώτες του τον βοήθησαν να σπουδάσει στο Μιλάνο όπου παρουσίασε την πρώτη του όπερα (*Oberto*, 1839).
- Η πρώτη του επιτυχία ήταν ο *Nabucco* το 1842.
- *Ακολουθούν: I Lombardi* (οι Λομβαρδοί) το 1843, ο *Ernani* το 1844 (από το ομώνυμο δράμα του Β. Ουγκώ), ο *Μάκβεθ* το 1847 (από το έργο του Σαίξπηρ) και η *Λουίζα Μίλλερ* το 1849 (από το έργο του Σίλερ).

Giuseppe Verdi (1813-1901)

- Στη συνέχεια συνθέτει τρία αριστοτεχνικά και εξαιρετικά δημοφιλή έργα: *Rigoletto* (1851), *Il Trovatore* (1853), *La Traviata* (1853).
- Άλλα σημαντικά έργα: *Σικελικός εσπερινός* (1853), *Simon Boccanegra* (1857), *Un ballo in masquera* (Χορός μεταμφιεσμένων, 1859), *Η δύναμη του πεπρωμένου* (1862), *Don Carlos* (1867), *Aida* (1871), *Otello* (1887), *Falstaff* (1893).

Giuseppe Verdi (1813-1901)

Στα έργα του:

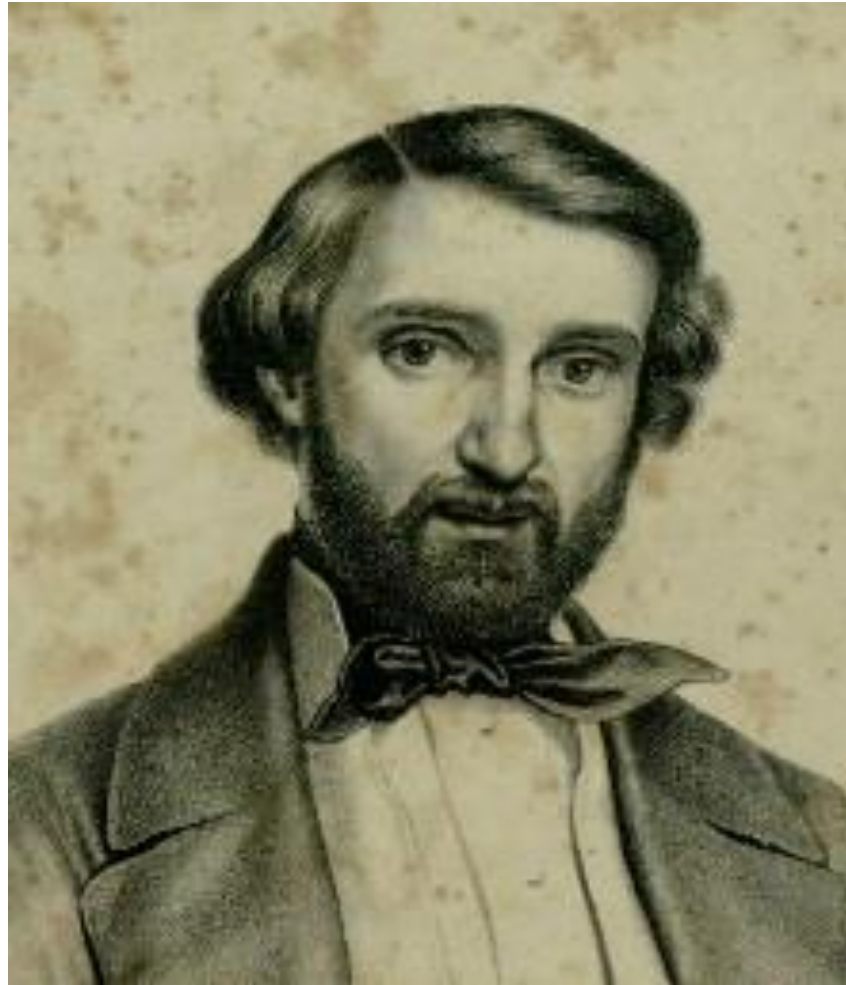
- Κυριαρχούν οι ανθρώπινοι χαρακτήρες.
- Η μουσική αποκτάει έντονο δραματικό βάθος, χαρακτηριστικό του ρομαντισμού.
- Διακρίνεται ο πολιτικός ιδεολογικός πυρήνας, καθώς ο Verdi συμβολίζει το όραμα των Ιταλών για απαλλαγή από τον αυστριακό ζυγό και εθνική ανεξαρτησία.

Giuseppe Verdi (1813-1901)

- Διακρίνονται οι επιρροές της προγενέστερης ιταλικής παράδοσης αλλά και του Wagner.
- Ο πλούτος των χορωδιακών μερών και η αρτιότητα των ντουέτων και των τετραφωνικών μερών εντυπωσιάζουν.
- Είναι διάχυτο παντού ένα μουσικό πάθος που κατακτάει τον ακροατή.

Giuseppe Verdi (1813-1901)

Litho από τον Roberto Focosi (1840)

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Verdi-1840.jpg>

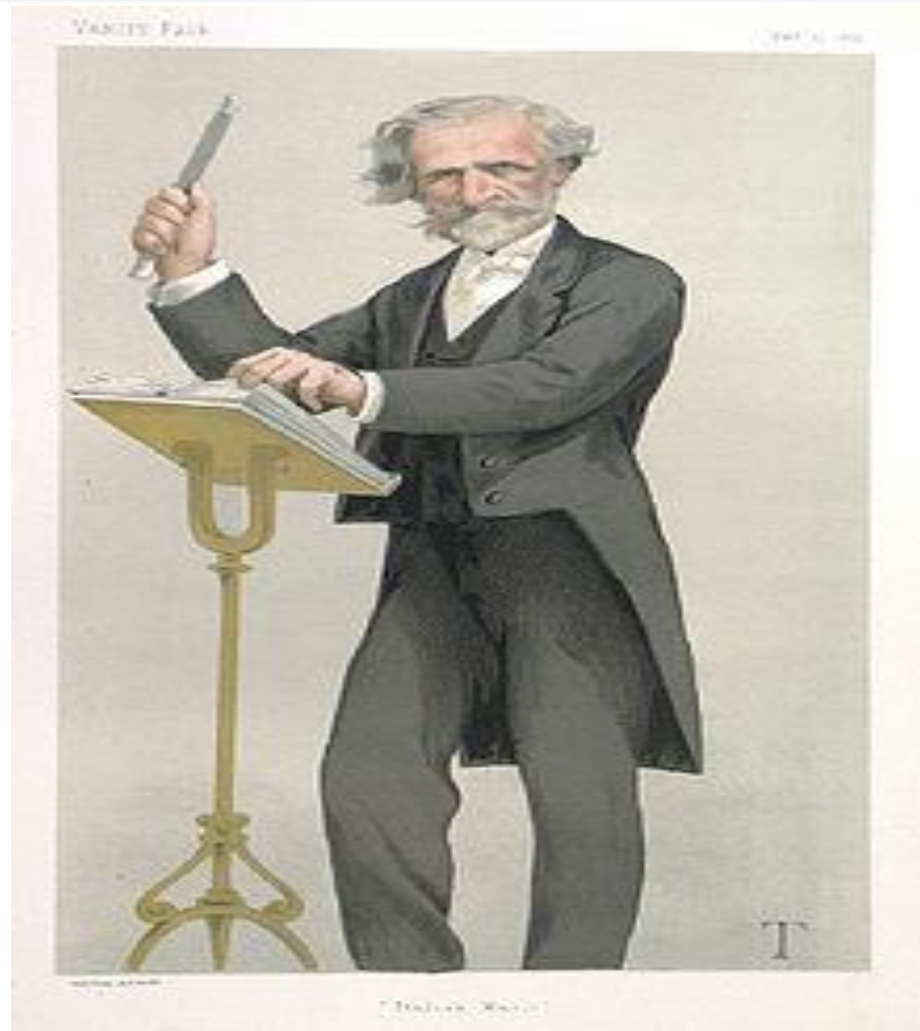
Giuseppe Verdi (1813-1901)

Πορτρέτο του Giovanni Boldini (1886)

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giuseppe_Verdi_by_Giovanni_Boldini.jpg

Ο Verdi σε σκίτσο της εποχής (1879)

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giuseppe_Verdi_1879_Vanity_Fair_illustration_by_Th%C3%A9obald_Chartran.jpg

Αφίσα της παγκόσμιας παράστασης του *Rigoletto*

GRAN TEATRO LA FENICE
Domani Lunedì 10 Marzo 1851 RIPOSO.
 Martedì sera 11 Marzo suddetto Recita XXXVIII.

PRIMA RAPPRESENTAZIONE DELL' OPERA
R I G O L E T T O
 Fautore di F. M. VERDI. — Musica di GIUSEPPE VERDI espressamente scritta.

<p>PERSONAGGI</p> <p>Il DUCE di Mantova RIGOLETTO, suo Zibellino GILDA, sua figlia STEFANO, FIDELI, Drugo GIOVANNA, costola di GILDA MADONILENA, sua madre Il Conte di MONTEVERDI</p>	<p>ARTISTI</p> <p>PAVANELLO MANTO FELICE BARTOLI TERESA BIANCHI FREDERICO PONI ANTONIA CARLONI LADIA SANTI N. S.</p>	<p>PERSONAGGI</p> <p>MARULLO Cardinale BOSCA, Notaio Cortigiano Il Conte di GEFERINO La CONTESSA sua sposa SUCCHIE di Corte PAGGIO della Insurrezione (Tutti i Comparsi, Coristi, Bassi, Faggi, Morditori, Servi di Corte.)</p>	<p>ARTISTI</p> <p>FEDERICO DE LUZZI ANTONIO ZILLI LADIA BIANCHI ANTONIO LUCI ANTONIO MARIANO</p>
--	---	--	---

La scena al Regio della Città di Mantova, e suoi dintorni. — Riposa il sereno autunno.

Dopo l'Opera il Balletto grande Fantastico di GIULIO PERIOT, riprodotta e divisa in 5 quadri dal Coreografo DOMENICO RONZANI. Musica dei Maestri Panizza e Bopff.

F A U S T

<p>PERSONAGGI</p> <p>Il Duca FAUST, stregone WOLFR, suo scudiero di scena SERTA, madre di MARGHERITA, sorella di Studenti, Contadini di tutto i sessi, Nobili, Cavalieri e Dame, Faggi, Guardie, Camerieri, Spiriti maligni e infernali, Streghe, Enanti, Incantatori, Un corriere, Soldati, Fanti, Paggi, &c.</p>	<p>ARTISTI</p> <p>GIULIO PERIOT ANTONIO CARLONI LADIA BIANCHI DOMENICO RONZANI La scena è in Mantova.</p>	<p>PERSONAGGI</p> <p>VALENTINO, giovane soldato MARTA, madre di Margherita PETER, suo scudiero MEFISTOFELE, genio del male</p>	<p>ARTISTI</p> <p>GIULIO PERIOT ANTONIO CARLONI LADIA BIANCHI DOMENICO RONZANI La scena è in Mantova.</p>
---	--	--	--

DANZE. Atto 1. PASSO D'AZIONE FANTASTICO, eseguito dalla sig. AUGUSTA MEYWOOD ed accompagnato dalle prime ballerine di scena Coralliere.
 Atto 2. BALLABILE CARATTERISTICO, eseguito dai secondi ballerini - PASSO DI AFFASCINAZIONE, eseguito dalla sig. AUGUSTA MEYWOOD e DOMENICO RONZANI.
 Guardaballe, Schiave, Cantanti.
 Atto 3. BALLABILE, eseguito dall'intero Corpo di Ballo. — PASSO a QUATTRO, eseguito dalle sig. A. MEYWOOD Guardaballe, Cantanti e Arzuffi.
 Atto 4. BALLABILE INFERNALE cui prenderà parte principale la signora AUGUSTA MEYWOOD.

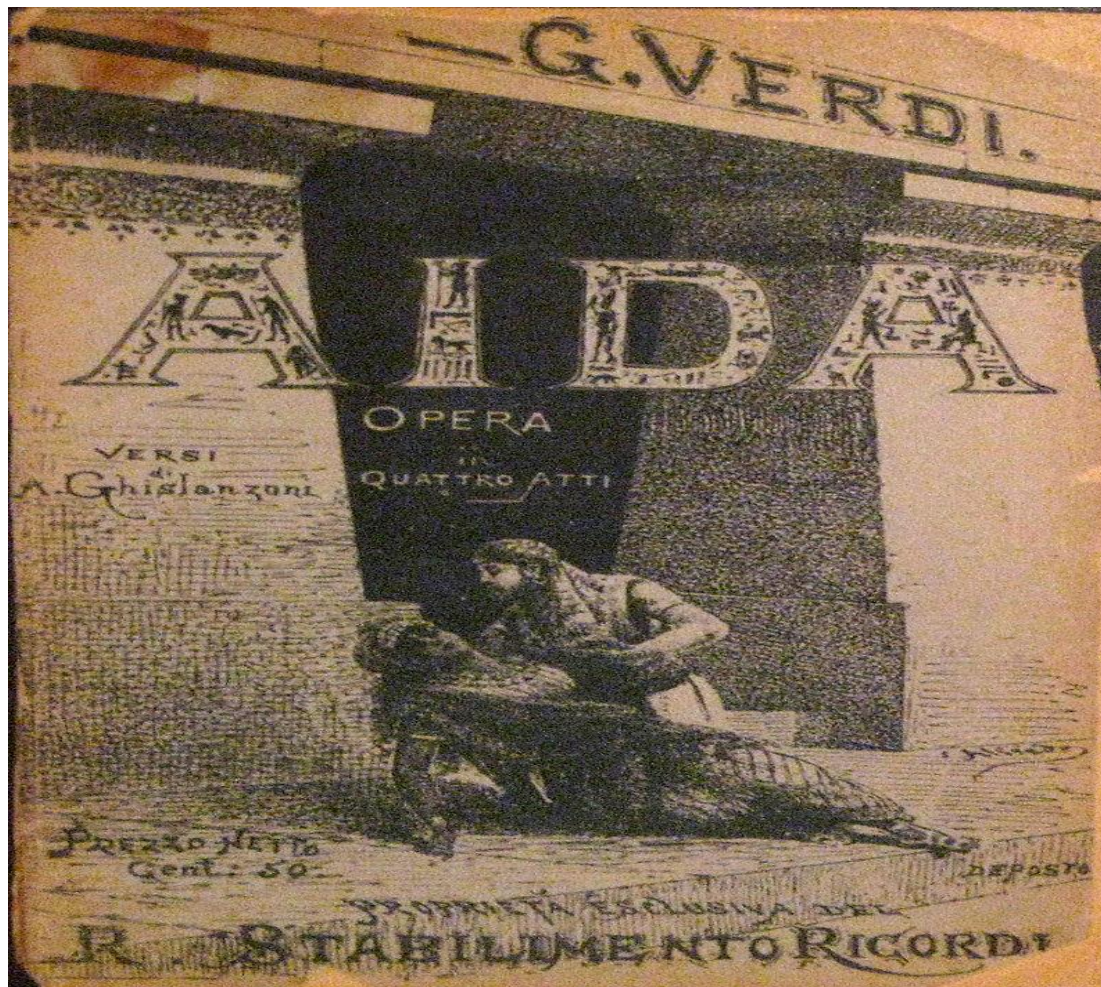
Il prezzo del Biglietto d'ingresso offerte Anzi, L. 3. —
 Per piccoli Favoriti 1. 50

Gli Scanni della Seconda, Terza, Quarta, Quinta, Sesta e Settima *de* si rendono ad Anzi, lire DUE e cinque al Cancello del sig. Marco Marziani.
 Nel Cassero del Teatro il 9 Marzo 1851. L'Impressore G. B. LASINA.

Si ritra la Tola alle ore 8 precise.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rigoletto_premiere_poster.jpg

Εξώφυλλο του λιμπρέτου (1890)

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aida_\(libretto,_1890\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aida_(libretto,_1890).jpg)

Jean-Vital Jammes as Rigoletto, 1865

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jean-Vital_Jammes_dit_Isma%C3%ABl_en_Rigoletto_\(vers_1865\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jean-Vital_Jammes_dit_Isma%C3%ABl_en_Rigoletto_(vers_1865).jpg)

Ο περίφημος τενόρος Enrico Caruso στο ρόλο του Δούκα από τον *Rigoletto* του Verdi

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Caruso_as_Rigoletto-sans_Theatre.png

ΙΤΑΛΙΑ

19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ

Αντιπροσωπευτικοί Συνθέτες

- **Amilcare Ponchielli (1834-1886):**

Βασικό έργο *La Gioconda* (γνωστός ο «Χορός των Ωρών» από τη μεγάλη σκηνή μπαλέτου).

- **Pietro Mascagni (1863-1945):**

Βασικό έργο *Cavalleria rusticana* (νατουραλιστικό δράμα με μια νεωτεριστική σερενάτα για τενόρο στην αρχή του έργου).

Αντιπροσωπευτικοί Συνθέτες

- **Alfredo Catalani (1854-1893):**

Βασικά έργα: *Lorelay* (1890), *La Wally* (1892, γνωστή άρια: «Ebben», «n'andro lontana...»).

- **Ruggero Leoncavallo (1858-1919):**

Βασικό έργο *I pagliacci* (ερωτικό δράμα σε ένα θίασο παλιάτσων, με ένα νεωτεριστικό πρόλογο για βαρύτονο στην αρχή και μια πολύ γνωστή άρια για τενόρο «Vesti la giubba....ridi pagliaccio»).

Αντιπροσωπευτικοί Συνθέτες

- **Francesco Cilea** (1866-1950):

Βασικά έργα *Adriana Lecouvreur* (γνωστή άρια: «Poveri fiori»), *L' Arlesiana* (γνωστή άρια «Lamento di Federico»).

- **Umberto Giordano** (1867-1948):

Βασικό έργο *Andrea Chenier*.

- **Ricardo Zandonai** (1883-1944):

Βασικό έργο *Francesca da Rimini*.

Amilcare Ponchielli (1834-1886)

Βασικό έργο *La Gioconda*
(γνωστός ο «Χορός των
Ωρών» από τη μεγάλη
σκηνή μπαλέτου).

<https://en.wikipedia.org/wiki/File:Amilcareponchielli.jpg>

Pietro Mascagni (1863-1945)

Βασικό έργο:

- *Cavalleria rusticana*

(νατουραλιστικό δράμα με μια νεωτεριστική σερενάτα για τενόρο στην αρχή του έργου).

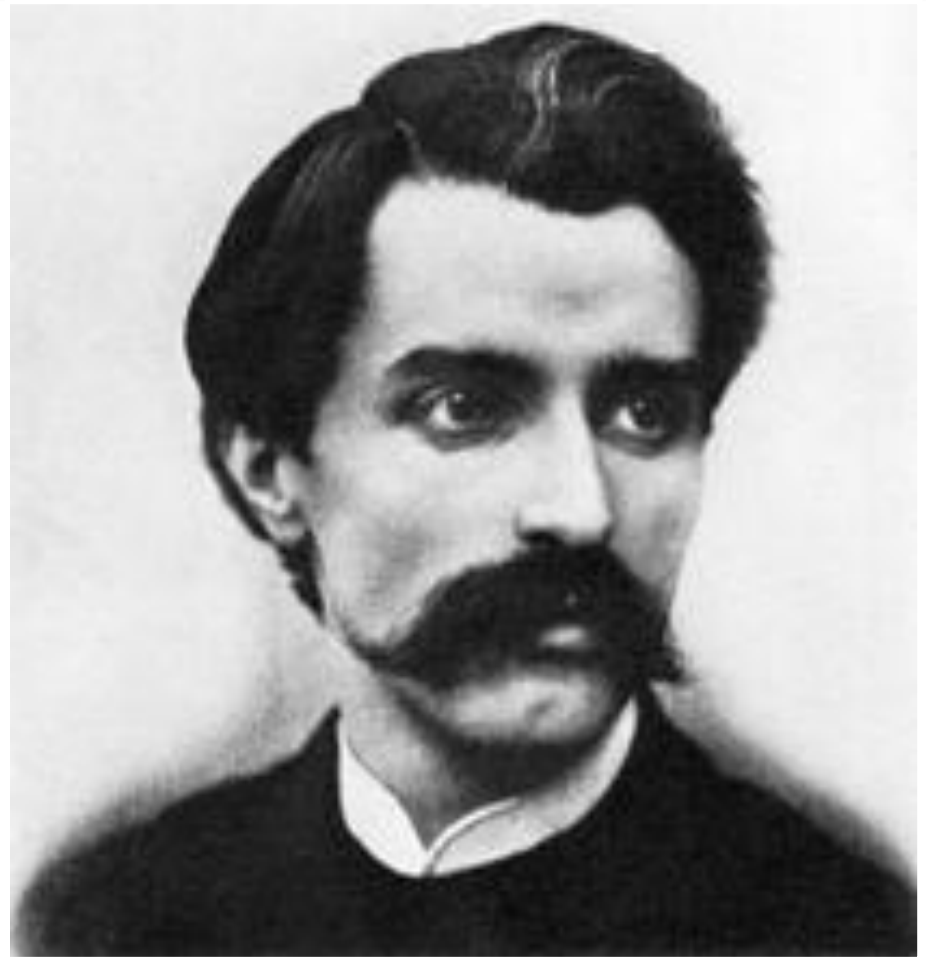

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pietro_Mascagni_2.jpg

Alfredo Catalani (1854-1893)

Βασικά έργα:

- Lorelay (1890),
- La Wally (1892, γνωστή άρια: «Ebben», «n'andro lontana...»).

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alfredo_Catalani_2.jpg

Ruggiero Leoncavallo (1858-1919)

Βασικό έργο:

- *I pagliacci*

(ερωτικό δράμα σε ένα θίασο παλιάτσων, με ένα νεωτεριστικό πρόλογο για βαρύτονο στην αρχή και μια πολύ γνωστή άρια για τενόρο «Vesti la giubba....ridi pagliaccio»).

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ruggiero_leoncavallo.jpg

Francesco Cilea (1866-1950)

Βασικά έργα:

- *Adriana Lecouvreur* (γνωστή άρια: «Poveri fiori»),
- *L' Arlesiana* (γνωστή άρια «Lamento di Federico»).

https://it.wikipedia.org/wiki/File:Francesco_Cilea.jpg

Umberto Giordano (1867-1948)

ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΤΟΥ ΓΑΕΤΑΝΟ ESPOSITO (1896)

Βασικό έργο:

- *Andrea Chenier.*

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Umberto_Giordano_by_Gaetano_Esposito.jpg

Ricardo Zandonai (1883-1944)

Βασικό έργο:

- *Francesca da Rimini*.

https://en.wikipedia.org/wiki/File:Riccardo_Zandonai.jpg

Ιταλία, 19^{ος} αιώνας: *Βερισμός*

- Βασικό χαρακτηριστικό στην τεχνοτροπία της εποχής είναι η απεικόνιση ρεαλιστικών υποθέσεων και χαρακτήρων.
- Το ρεύμα αυτό ονομάζεται **βερισμός** (verismo από την ιταλική λέξη vero που σημαίνει αληθινός).
- Από το ρεύμα αυτό επηρεάζεται και ο σημαντικότερος συνθέτης της μετά το Verdi εποχής, ο Giacomo Puccini.

ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Μενέλαος Χριστόπουλος, Τίτλος μαθήματος: «Είδη και Μορφές του Μουσικού Θεάτρου από το 1600 έως τον 20^ο αιώνα. Ενότητα 06: Ο όπερα στην Ιταλία τον 19^ο αιώνα (μέρος γ'): Giuseppe Verdi».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/THE713/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει) μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

